

С. 3

ЦПР
Центр
Публічних
Розслідувань

«ГЛИБОКОВОДНИЙ ВИПУСК»: ЦІНА ДОВГОТРИВАЛОГО ПРОЄКТУ

У НОМЕРІ:

С. 4

РАДИ, ЩО ЗНИКАЮТЬ:

СКІЛЬКИ ДЕПУТАТІВ ЗАЛИШАЄТЬСЯ У ХЕРСОНСЬКІЙ МІСЬКІЙ РАДІ

С. 6

ГРОМАДСЬКИЙ ЦЕНТР ПРАВОСУДДЯ
ПІДСУМУВАВ ЧЕРГОВИЙ ЕТАП ДІЯЛЬНОСТІ

С. 2

ІНТЕРВ'Ю ІЗ ПИСЬМЕННИЦЕЮ
МАРІЄЮ ҐАЛІНОЮ

ІНТЕРВ'Ю

ОДЕСА
ПОВЕРНУЛАСЯ
ЛИЦЕМ
ДО КРАЇНИ

МАРІЯ ҐАЛІНА

ОДЕСА ВИКОНУВАЛА РОЛЬ БЛАЗНЯ ПРИ ІМПЕРІЇ

ІНТЕРВ'Ю ІЗ ПИСЬМЕННИЦЕЮ МАРІЄЮ ҐАЛІНОЮ

Марія Ґаліна - письменниця, поетка, перекладачка, лауреатка літературних премій, мешкала як в Одесі, так і в росії. Напередодні вторгнення вона з чоловіком вирішила повернутися жити в Україну, бо відчувала велику війну. Зараз вона працює культурною оглядачкою та пише українською, досі стоїть на сітках, бачила росію зсередини і розповіла про цей досвід життя в агресії та пропаганді. Пропонуємо вашій увазі чергове інтерв'ю про Одесу в радянські часи, ностальгію старшого покоління, ігнорування російської культури та нову культуру.

Ви навчалися в Одесі перед тим, як поїхати до росії, розкажіть, яким ви пам'ятаєте місто?

Це, мабуть, буде трошки неприємно зараз для одеситів чути, але вона була дуже москвоцентрична. Якщо ти не мав успіху тут, то їхав до Києва. Але якщо ти був літератор, то тобі було потрібно виїхати або до Москви чи Нью-Йорку.

Чи була Одеса окремим заповідником? Я не певна. Одеса виконувала роль блазня при імперії. Завжди хохмила. Тут була індустрія гумору, яка розрахована на саме одеситів. Перші гуморини - це був жах. Все було дуже, як на мене, тупо. І я ці гуморини, широко кажучи, ненавиділа. І той одеський гумор я теж ненавиділа. Він був розрахований більше на приїжджаних. А хто приїжджав до Одеси? Москвичі, росіяни. Привозили дітей, онуків. Завжди тут були якісь одеські родичі. Рибочка, Привоз, як тут добре і тепло. Авжеж тепло, бо вони приїжджали влітку. Вся ностальгія будувалася на тих візитах до родичів, і додому.

Приїжджала київська поетеса **Світлана Повалєва** і виступала у Художньому музеї. Вона казала, що коли приїжджала до війни, то її завжди питали звідки вона, бо розмовляла українською. Зараз, якщо ти розмовляєш українською

в Одесі, тебе ніхто не питає, звідки ти приїхала. Ти просто розмовляєш українською. І я вважаю, що насправді, якщо говорити дуже жорстоко, то стара генерація, яка пам'ятає Одесу, як якийсь окреме місто, одеські традиції і Жванецький, вони вимирають. А якщо вони вимирають, то вже не мають ніякого впливу на культурну ситуацію. То така бульбашка.

Я читала їх в інтернеті, кажуть, що втрачає місто своє лице. Не втрачає, просто змінюється. Це нормально, життя йде. Все має змінюватися. І зараз молодих людей не цікавить, хто такий Жванецький. Вони не пам'ятають ось цих радянських реалій. Про що там? Що там смішного взагалі? Чому він популярний? Вони не оперують радянськими фільмами, які були культові, і цими цитатами. Це все цілком природна зміна і нічого тут жахливого нема.

Всі кажуть, що російська культура винна. Російська культура і її вплив дуже переоцінюється. Ніхто з росіян не прокидається з томиком Пушкіна на подушці. Ніхто з росіян не починає свій ранок з Чайковського. Вони починають свій ранок з того, що і всі, із серіалів. Російська культура немає ніякого впливу насправді. Ті люди, які сюди прийшли, вони, мабуть, жодної книжки в своєму житті не прочитали. Тобто вона не має

ніякого значення. Я би не стала з нею боротися, а просто би її ігнорувала. Вона піде сама. З тими генераціями, які пам'ятають спільний простір, вона піде. Зараз в нас є своя культура, відкритий світ і ми можемо брати все, що забажаємо з інших культур.

Як у культурному та соціальному полі реагували на початок російсько-української війни у 2014 році?

В росії ще після 2005 року почалися окремі програми, які мали інформаційні вкиди робити, що тут нацисти, і все таке. Одна з програм "Трешова фантастика". Одне з видавництв, яке це видавало, - "Яуза", що почала випускати після 2005 року, а не 2014. Серія, яка звалась "Зламаний Тризубець". Там на Донбасі повстали шахтарі, там знаходиться НАТО і щось хоче зробити, а росія прийшла на допомогу. І це була серія - не окрема книжка.

Я робила доповіді на міжнародних конференціях. Я дуже хотіла, щоб люди розуміли із всього світу, що це таке. І вони дивилися на ці обкладинки, говорили: "Ой, як смішно, які смішні обкладинки". Але я розуміла, що це не смішні обкладинки - це програма, промивка мозку людей. Я дивлюся, як вони поступово кажуть, що ворог - це ангосакси, Британія, Штати.

І це було після 2005 року. Тому те, що було після 2015 року, багато людей не прийняли. Інтелектуали переважно.

Але я сама знала інтелектуалів, які повірили в ту пропаганду. І робити тут вже нічого. Я вважала, що в мене місія казати, що нічого тут жахливого немає, ніяких нацистів - я перекладаю українських поетів, ось розповідаю про українську культуру, дивіться, вона ж така цікава. Ні, нічого не допомагало. При цьому до 2020 року багато народу, російських поетів та письменників, їздило на Львівський форум видавців. Ну, що казати? Для мене те, що війна почалася, і те, як вона почалася, - це якийсь дуже архаїчне, я би сказала, якийсь божевільня, тому що росія була багатою країною. Те, що вона могла купити тут, - вже купила, навіщо воювати? А що ми маємо? Ми маємо державну машину, яка збожеволіла. І нам щось треба із цим робити, якось протистояти. І пропаганді треба протистояти, бо вона дуже ефективна, злісна. І працююча.

На початку вторгнення, ми всі намагалися пояснити росіянам, що відбувається, і вели розмови із рідними там. Чи був у вас той самий дзвінок із тією стороною?

Розумієте, я людина аутична, і я взагалі віддаю перевагу нікому не телефонувати, тому що не люблю саме цей засіб зв'язку. Я переписуюсь, листуюся. Ну і я переписувалася з людьми, а що вони можуть казати? Ну, тримайся! Вони питали, як я, чи ще жива. Це смішно було, вони напевно думали, що мене вб'ють і не встигну дати якісь коментарі BBC.

І я почала писати пости щоранку, що все гаразд, я жива, була тривога, приліт чи навпаки, все спокійно. Я почала, по-перше, це писати російською саме для своїх російських друзів, щоб вони не турбувалися. А потім думаю, а чого

я взагалі це пишу російською? Хай вчать. В мене українська не рідна, авжеж я її вчила в школі, але, гадаю, що саме українську я погано вчила. Я почала тренуватися і кожного ранку почала писати коротенький звіт, як пройшов день чи якісь думки, просто так, на кшталт щоденника. І це переросло в певний проект. Коли війна закінчиться і все буде гаразд, то закінчиться, мабуть, і цей проект.

Ви назвали себе українською людиною, яка жила в росії? З яких причини себе так відчуваєте?

Широко кажучи, якщо я чую українську мову чи українські пісні, то в мене відчуття, що я нарешті вдома. Це, мабуть, дуже важливо. Насправді, якщо навіть я не розмовляю побутовою українською, для мене дуже важливо, щоб вона звучала в мене десь навколо. Все ж таки мова - це дуже важливо.

Українська не була інструментом пропаганди, російська - була. Вона виконувала роль інструменту пропаганди завжди. А українська - ні, була просто літературою. Коли ти бачиш вивіски українською мовою, чуєш пісні українською мовою, вона дуже відрізняється від російської, яка, насправді, попсова культура і дуже агресивна по звуку, меседжу, напору. Не знаю як сказати, українська завжди була рівнем вища. Мені дуже приємно, коли вона навколо.

Переглянути повне інтерв'ю з пані Марією, а також іншими українцями та українками, які змінюють країну на краще, можна на каналі:

ГЛИБОКОВОДНИЙ ВИПУСК: ЦІНА ДОВГОТРИВАЛОГО ПРОЄКТУ

Що не кожного року влітку Одеса стикається з неприємним запахом у місті. Регулярно екологи фіксують забруднення Чорного моря та Хаджибейського лиману. А про ризики прориву Хаджибейської дамби, що може призвести до техногенної катастрофи, певно, чули всі одесити. Усі ці проблеми пов'язує один довготривалий проєкт - "Глибоководний випуск", який від самого початку супроводжували гучні скандали. Декілька місяців тому суд виправдав тих, хто був причетний до будівництва випуску, окрім головного підрядника. Він багато років у розшуку й переховується від слідства. Сам проєкт, схоже, запустили на початку великої війни. Хоча тоді ще тривав судовий розгляд. При цьому велике питання, чи вирішить "Глибоководний випуск" екологічні проблеми нашого регіону. Центр публічних розслідувань досліджував історію проєкта "Глибоководний випуск".

ДОВГОГРАЮЧИЙ ПРОЄКТ

» В Одеській затоці завершується реалізація унікального проєкту - система відводу стічних вод "Глибоководний випуск". Проєкт кардинально змінить екологічну ситуацію в регіоні. Неочищені стоки більше не будуть скидати в Чорне море, зникне загроза прориву дамби Хаджибейського лиману. Ця проблема була в порядку денному ще з часів радянського союзу. Але вирішити її змогли тільки зараз", - таке відео випустила компанія "Інкор груп" про проєкт "Глибоководний випуск", який вона реалізувала протягом декількох років.

Проєкт розпочали в 2010 році. Через рік керівник проєкта, місцевий експерт **Руслан Тарпан** звітував, що наприкінці листопада 2011 року в Одесі вже планують ввести в експлуатацію унікальний проєкт відводу стічних вод. В жовтні 2011 року начебто вже був завершений найскладніший етап гідротехнічних робіт. Вартість проєкта на той час складала **585 млн грн**, які виділяли з держбюджету.

В 2016 році **Руслан Тарпан** визнав готовність проєкту лише на 90%. На той час проєкт неодноразово опинявся в епіцентрі гучних корупційних скандалів. А сам **Тарпан** давав вищезгадане інтерв'ю після тривалої відсутності в Україні, що, можливо, було пов'язано із розслідуванням правоохоронців.

Так, взимку 2012 року проєкт "Глибоководний випуск" розкритикував тодішній президент України, який після Революції Гідності втік до рф: "Майже 600 мільйонів вбухали" в цей проєкт. Без розуму, без голови, й зараз додаткові кошти потрібні для того, щоб виправити цю помилку. Ми це виправимо".

На той час (2012 рік) в Одеській області працювала комісія головного контрольного управління Адміністрації Президента. Під ревізією опинився

і глибоководний випуск. Начебто тоді щодо можливої розтрати бюджетних коштів правоохоронці відкрили провадження. Сума обладнання 45 млн грн. Проте через декілька місяців стало відомо про закриття провадження. Причини не пояснили. При цьому проєкт у експлуатацію тоді так і не ввели.

ГУЧНІ ПІДОЗРИ, СУДОВЕ ФІАСКО

В 2017 році стало відомо, що після Революції Гідності розслідування поновили. Підозри отримали посадовці. За інформацією прокуратури, при будівництві глибоководного випуску група осіб могла заволодіти 200 млн бюджетних грн. У червні 2017 року підозру вручили п'ятьом.

Відстань між підозрами й судом склала два роки. Справу до суду передали лише в 2019 році і до суду дійшли лише сім осіб. Серед них колишній директор управління капітального будівництва Одеської ОДА **Ігор Полуденко**, депутат Одеської обласної ради, директор компанії Білд-про, яка розробляла проєкт, **Вадим Теплицький** і низка співробітників компанії Ремерцентр, що будувала глибоководний випуск. Обвинувачення полягало у викритті завищення цін на труби та роботи та завищення обсягів робіт при реалізації проєкту.

29 грудня 2023 року колеґія суддів на чолі з **Сергієм Кічмаренком** виправдала всіх обвинувачених. Серед аргументів суду зазначений той факт, що об'єкт, за розпорядженням голови Одеської ОВА від 5 березня 2022 року (на той час це був **Максим Марченко**), вже використовується. Наразі справу розглядає апеляція.

Варто зазначити, що на СБО Північна не підтвердили, що скидають стоки через глибоководний випуск. Із червня 2023 року для цих цілей використовують, як і раніше, Хаджибейський лиман.

Цікаво, що в рамках цього розслідування була ще одна обвинувачена - **Валентина Дацюк**, яка наразі обіймає посаду в.о. заступниці директора департаменту екології та розвитку рекреаційних зон Одеської міської ради. Але її звільнили від кримінальної відповідальності через терміни давності.

ПЕРЕХОВУЄТЬСЯ ВІД СЛІДСТВА

Станом на 2010 рік, коли розпочався проєкт, засновником ПП "Ремерцентр" була компанія Руслана Тарпана "Інкор груп". Публічно **Тарпан** ніколи не заперечував свою причетність до проєкту. Але суд по ньому так і не розпочався. З 2017 року

він перебуває в розшуку. У 2021 році НАБУ подало Руслана Тарпана також у міжнародний розшук. За інформацією відкритих джерел, він міг переховуватись у рф, а пізніше - в Арабських Еміратах.

В Одесу **Тарпан** активно ніс "руський мир". Саме він, за погодження місцевої влади, встановив у місті вже демонтований пам'ятник імператриці Катерині. В 2006 році він був обраний до Одеської міської ради від проросійського Блоку Наталії Вітренко "Народна опозиція". В 2024 році Тарпан отримав ще одну підозру - в державній зраді. За інформацією одеської прокуратури, експерт співпрацював з представниками федеральної служби охорони рф.

(НЕ)ПОТРІБНИЙ ГЛИБОКОВОДНИЙ ВИПУСК У ТАКОМУ СТАНІ

Наразі мільйони з бюджету витрачені, суд триває, **Руслан Тарпан** переховується, а проєкт на повнитуак і не працює. Але чи потрібен він у такому вигляді місту?

На думку еколога **Владислава Балінського**, тоді, коли розпочинався проєкт, треба було, в першу чергу, вкладатися в переоснащення СБО "Північна". Крім цього, так званий глибоководний випуск не

є глибоководним. Еколог зазначає, що, окрім забруднення, зливати стоки в Одеську затоку небезпечно ще й через процес опріснення, який, зокрема, фіксували в Чорному морі після підризу Каховської греблі. Попри це "Глибоководний випуск" запустили на початку повномасштабної агресії.

» Останнім часом використання Хаджибейського лиману як басейну для стоків СБО "Північна" призвело до значного погіршення його стану з екологічної точки зору. Але це дало можливість наповнювати Хаджибейський лиман, бо вже природних джерел прісної води майже не було", - розповідає **Владислав Балінський**.

При цьому скиди води в Хаджибейський лиман руйнують дамбу, в разі прориву якої під затопленням може опинитись територія площею у 2,3 тис. га. Тож на підтримку гідрострої регулярно витрачають мільйони з бюджету. Лише за час повномасштабної війни управління капітального будівництва Одеської міської ради провело дві закупівлі на загальну суму майже 125 млн бюджетних грн для першочергових заходів з капремонту дамби.

Таким чином, вартість "Глибоководного випуску" для платників податків - це навіть не витрачені на проєкт декілька сотень мільйонів. Вона значно вища. До неї треба додавати мільйони, направлені на латання дамби. Й ще велике питання: чи зможе прокладена труба вирішити всі ці екологічні задачі, про які колись голосно говорили автори проєкту.

Повний текст розслідування, а також його відеoversія за посиланням:

РАДИ, ЩО ЗНИКАЮТЬ: СКІЛЬКИ ДЕПУТАТІВ ЗАЛИШАЄТЬСЯ У ХЕРСОНСЬКІЙ МІСЬКІЙ РАДІ

З початком повномасштабного вторгнення у лютому 2022 року Херсонська міська рада не проводить свої пленарні засідання та не функціонує "за призначенням". У вересні 2022 року була створена Херсонська міська військова адміністрація, очільнику якої в листопаді 2022 року Верховна Рада надала повноваження Херсонської міської ради, міського голови та виконавчого комітету. Експерти всеукраїнської громадської кампанії "Атестація депутатів місцевих рад" порахували, скільки депутатів наразі залишається де-юре у складі Херсонської міської ради.

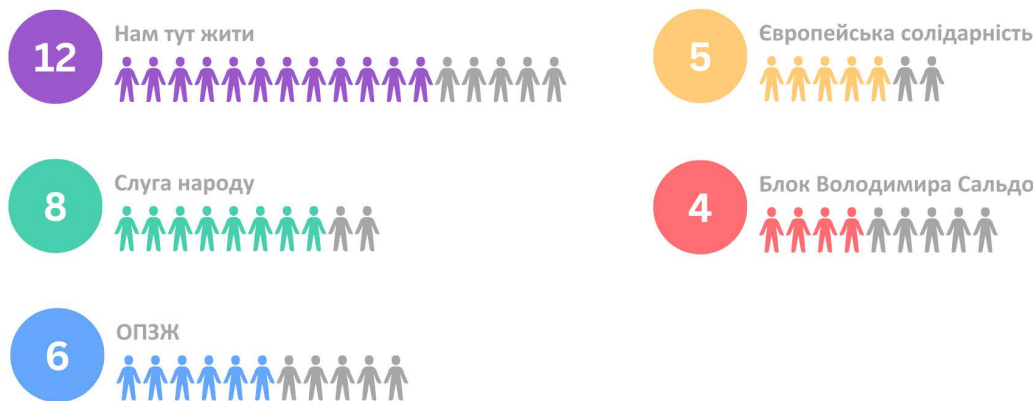
Фактично понад два роки Херсонська міська рада як колективний представницький орган припинила свою діяльність. Депутатський корпус не скликається на засідання, й після деокупації міста всі функції місцевого самоврядування в Херсоні виконує очільник міської військової адміністрації.

19 вересня 2022 року президент України утворив Херсонську міську військову адміністрацію. Начальницею адміністрації стала секретар Херсонської міської ради **Галина Лугова**.

3 листопада 2022 року, напередодні звільнення Херсона, Верховна Рада України своєю постановою №2706-IX передала начальниці Херсонської міської військової адміністрації повноваження Херсонської міської ради, її виконавчого комітету та Херсонського міського голови.

ХЕРСОНСЬКА МІСЬКА РАДА

35 депутатів станом на 19.09.2024

депутати, повноваження яких припинено

ня... потреба у здійсненні повноважень за посадою секретаря Херсонської міської ради... відсутня, вважаючи це обставиною, що унеможливорює перебування на службі секретаря ради".

Із цього моменту місцеве самоврядування в Херсоні, яке представляють

тві, "ОПЗЖ" - 11, "Слуга народу" - 10, "Блок Володимира Сальдо" - дев'ятеро, "Європейська солідарність" - семеро.

Згідно з даними сайту міської ради, станом на 19 вересня 2024 року 19 депутатів Херсонської міської ради позбулися мандатів: або склали повноваження за власним бажанням, або їх було припинено достроково.

За особистою заявою припинено повноваження 17 депутатів. З них у 2021 році заяву про складання мандату написала одна депутатка, у 2023-му - п'ятеро депутатів, а у 2024-му - вже 11 обранців.

Із фракції "Партія Ігоря Колихаєва "Нам тут жити" склали повноваження п'ятеро депутатів: **Юрій Рожков** (повноваження припинено 5 березня 2024 року), **Андрій Дмитрієв** (12 березня 2024 року), **Микола Дмитрієв** (20 березня 2024 року), **Євген Троцький** (21 травня 2024 року), **Іван Бєбко** (11 вересня 2024 року).

Ще п'ятеро депутатів, які обирались від забороненої партії "ОПЗЖ", написали заяви про припинення повноважень: **Олена Бреславець** (17 грудня 2021 року), **Наталія Устинова** (23 серпня 2023 року), **Тігран Мкртчян** (22 березня 2024 року), **Олена Мазур** та **Антон Хмаро** (3 липня

2024 року).

За власним бажанням також склали мандати три депутати від фракції забороненої партії "Блок Володимира Сальдо": **Ігор Пастух** та **Ольга Виноградова** (27 вересня 2023 року), **Ірина Ценкер** (11 вересня 2024 року).

Фракція "Слуга народу" втратила двох депутаток: **Олену Матвієць** (18 вересня 2023 року) та **Оксану Матусевич** (29 лютого 2024 року).

Від фракції "Європейська солідарність" склали мандати двоє обранців: **Оксана Пастух** (27 вересня 2023 року) та **Віталій Йосипенко** (21 травня 2024 року).

Двоє депутатів міської ради були достроково позбавлені мандатів за рішенням суду, якими їх було визнано винними у державній зраді за ст.111 Кримінального Кодексу України: **Володимир Сальдо** та **Ігор Семенчев-старший** ("Блок Володимира Сальдо").

Оскільки Херсонська міська виборча комісія на цей момент не працює, то процес заміщення нових депутатів замість тих, хто вибув, не здійснюється. А склад міської ради наразі налічує 35 депутатів.

Варто додати, що ще шестеро чинних депутатів міської ради Херсона пе-

ребувають під слідством.

Четверо отримали офіційні підозри у державній зраді: **Ігор Житченко** ("ОПЗЖ"), **Ігор Семенчев-молодший** ("Блок Володимира Сальдо"), **Альона Ротова** ("ОПЗЖ") та **Ілля Карамаліков** ("Нам тут жити"). З них лише **Ілля Карамаліков** з 2022 року перебуває у СІЗО.

Як повідомляють ЗМІ, підозру у зловживанні владою у березні 2024 року отримав депутат **Юрій Попутько** ("Слуга народу"), а **Роман Підперигора** ("Блок Володимира Сальдо") перебуває під слідством ще з 2017 року за підозрою у отриманні хабара.

За даними наших власних джерел та інформації, оприлюдненої в інших ЗМІ та соцмережах, можна констатувати, що, ймовірно, більш ніж половина чинних депутатів знаходиться поза межами Херсона: є депутати, які перебувають у лавах Сил Оборони України, деякі виїхали за межі країни або в інші міста України, окремі - перебувають на тимчасово окупованій території. А масове складання повноважень депутатами протягом 2023-2024 років має під собою декілька підстав: обранці не розуміють, як їм виконувати свої повноваження, коли в місті є військова адміністрація, а взаємодія депутатського корпусу та військової адміністрації не налагоджена. Інші хочуть мати легальну підставу для виїзду за кордон до рідних чи близьких, а деякі зокрема й ухилилися від можливих зустрічей та питань від правоохоронних органів України щодо своєї діяльності.

ХЕРСОНСЬКА МІСЬКА РАДА

54 депутата станом на 2020 рік

2 березня 2023 року президент України **Володимир Зеленський** своїм рішенням замінив на посаді начальниці ХМВА секретаря Херсонської міської ради **Галину Лугову** на військового прокурора **Романа Мрочка**.

Через три з половиною місяці, 12 червня 2023 року, **Галину Лугову** з посади секретаря Херсонської міської ради звільнили розпорядженням **Романа Мрочка**, де зазначалося, що "у період дії воєнного стану в Україні та 30 днів після його припинення чи скасування"

обрані депутати, починає стрімко втрачати у кількості депутатів та активності їхньої участі у політичному та громадському житті міста. Як наслідок, починається процес дострокового складання депутатами своїх повноважень.

Хто з депутатів склав повноваження

У 2020 році до Херсонської міської ради було обрано 54 депутати. Обранці утворили п'ять фракцій: "Партія Ігоря Колихаєва "Нам тут жити" - 17 депута-

ЯК ВІДНОВИТИ ВТРАЧЕНІ ДОКУМЕНТИ

В умовах війни та воєнного стану втрачені документи можна відновити через звернення до профільних установ або в судовому порядку, навіть якщо вони були видані на тимчасово окупованій території. При втраті деяких документів можна користуватися мобільним застосунком "Дія". Найбільше запитів надходить щодо відновлення паспорта громадянина України, свідоцтва про народження та документів на право власності. Представники Громадського центру правосуддя підготували правову консультацію, у якій покроково розглянули процедури відновлення цих документів.

Як відновити паспорт громадянина України

Потрібно звернутися до однієї з установ:

- підрозділу Державної міграційної служби України (ДМС);
- центру надання адміністративних послуг (ЦНАП);
- центру обслуговування "Паспортний сервіс" (ДП "Документ").

Необхідно надати наступні документи:

1. заяву встановленого МВС зразка про втрату або викрадення паспорта зразка 1994 року;
2. витяг із Єдиного реєстру досудових розслідувань (якщо паспорт викрадено на території України);
3. документи, які містять змінну інформацію (місце проживання, шлюб, народження дітей, ідентифікаційний номер тощо);
4. документ про сплату адміністративного збору або оригінал документа про звільнення від його сплати.

Звернутися потрібно особисто, якщо вам більше 14 років. За загальним правилом термін розгляду заяви - **до 20 днів**.

Оформити новий паспортний документ можна за місцем звернення, але у тих населених пунктах, які знаходяться на підконтрольних Україні територіях. У разі якщо втрачено ID-картку, за оформленням нової можна звернутися до будь-якого підрозділу ДМС. Якщо потрібно оформити паспорт громадянина України за кордоном, звертайтеся до уповнова-

жених підрозділів ДП "Документ" за кордоном.

При втраті паспорта громадянина України можна користуватися мобільним застосунком "Дія". Паспорт громадянина України у формі картки, що містить безконтактний електронний носій (ID-картка), та паспорт громадянина України для виїзду за кордон, які сформовані у "Дії", мають таку ж юридичну силу, що й звичайні.

ступні документи:

1. заяву на відновлення свідоцтва;
2. паспорти батьків, де є відмітка про дитину;
3. документ, що підтверджує факт батьківства, або паспорт особи, що звертається для відновлення свідоцтва;
4. квитанцію про сплату державного мита.

Якщо копію свідоцтва про народження з відділу ДРАЦС, розташованого на окупованій території, отримати не вдається або немає запису про реєстрацію народження, необхідно звертатися до суду.

Доказами при зверненні можуть бути копія лікарського свідоцтва про народження та покази свідків.

документ, нотаріального архіву, посадової особи органу місцевого самоврядування або ЦНАП.

2) Право власності оформлене **після 2003 року** - інформацію про право власності можна отримати з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно самостійно, через нотаріуса або ЦНАП.

3) Право власності не оформлено або немає можливості отримати дублікати правовстановлюючих документів - необхідно звернутися до суду для встановлення права власності на нерухомість.

Більше про діяльність Громадського центру правосуддя в м. Татарбунари за посиланням:

ГРОМАДСЬКИЙ ЦЕНТР ПРАВОСУДДЯ **ДЕ ВІДНОВИТИ ВТРАЧЕНІ ДОКУМЕНТИ?**

ПАСПОРТ ГРОМАДЯНИНА УКРАЇНИ	СВІДОЦТВО ПРО НАРОДЖЕННЯ	ДОКУМЕНТИ НА ПРАВО ВЛАСНОСТІ
ДЕРЖАВНА МІГРАЦІЙНА СЛУЖБА	ВІДДІЛ ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ АКТІВ ЦИВІЛЬНОГО СТАНУ	РЕЄСТРАЦІЯ ДО 2003: НОТАРІУС, НОТАРІАЛЬНИЙ АРХІВ, ЦНАП
ЦЕНТР НАДАВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ (ЦНАП)	ДИПЛОМАТИЧНЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО УКРАЇНИ	РЕЄСТРАЦІЯ ПІСЛЯ 2003: САМОСТІЙНО З РЕЄСТРУ, ЧЕРЕЗ НОТАРІУСА ЧИ ЦНАП
ДП "ДОКУМЕНТ"	КОНСУЛЬСЬКА УСТАНОВА УКРАЇНИ	НЕ ОФОРМЛЕНО ЧИ НЕМАЄ ПЕРВИННИХ ДОКУМЕНТІВ: ЧЕРЕЗ СУД

Дія При втраті паспорта громадянина України, можна користуватися мобільним застосунком «Дія». Паспорт громадянина України у формі картки, що містить безконтактний електронний носій (ID-картка), та паспорт громадянина України для виїзду за кордон, які сформовані у «Дії», мають таку ж юридичну силу, що й звичайні. Дублікат свідоцтва про народження можна також замовити на порталі «Дія»

Як відновити свідоцтво про народження

Якщо оригінал свідоцтва про народження вкрадено, загублено, пошкоджено чи знищено, є можливість повторної видачі документа.

Потрібно звернутися до однієї з установ:

- Відділу державної реєстрації актів цивільного стану (ДРАЦС);
- Дипломатичного представництва України;
- Консульської установи України.

Необхідно надати на-

дублікат свідоцтва про народження можна також замовити на порталі "Дія" за таким алгоритмом:

1. авторизуватися на порталі "Дія" через електронний підпис;
2. у вкладці "Послуги" перейти до меню "Довідки та витяги";
3. обрати тип свідоцтва та заповнити онлайн форму;
4. вибрати зручний спосіб отримання свідоцтва (у відділі ДРАЦС чи кур'єром);
5. здійснити оплату послуг.

Як відновити документи на право власності

У практиці Громадського центру правосуддя зустрічаються запити щодо відновлення знищених, пошкоджених чи втрачених документів на право власності, які необхідні для отримання компенсації від держави за зруйноване житло. У випадку втрати таких документів видається дублікат втраченого або пошкодженого документа, який має таку ж юридичну силу, що й оригінал.

1) Право власності оформлене **до 2003 року** - потрібно звернутися до нотаріуса, який видав цей

Більше правових консультацій на сайті Одеської обласної організації Всеукраїнської громадської організації "Комітет виборців України" за посиланням:

Громадський центр правосуддя в м. Татарбунари працює як мультифункціональний хаб, який впроваджує людиноорієнтований підхід на місцевому рівні та допомагає громадам впоратися з правовими, безпековими та гуманітарними викликами, пов'язаними з військовою агресією РФ проти України. Проект "Розбудова Громадського центру правосуддя в м. Татарбунари в умовах війни/післявоєнного відновлення" впроваджується Одеською обласною організацією ВГО "Комітет виборців України" за підтримки американського народу, наданої через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) в рамках Програми "Справедливість для всіх".

Ця публікація здійснена за підтримки американського народу, наданої через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) в межах Програми "Справедливість для всіх". Погляди авторів, викладені у цьому виданні, не обов'язково відображають погляди Агентства США з міжнародного розвитку або уряду Сполучених Штатів Америки.

ГРОМАДСЬКИЙ ЦЕНТР ПРАВОСУДДЯ ПІДСУМУВАВ ЧЕРГОВИЙ ЕТАП ДІЯЛЬНОСТІ

Громадський центр правосуддя, який працює в м. Татарбунари як мультифункціональний правовий хаб понад п'ять років, підсумував черговий етап розвитку. Останнім часом діяльність Центру була спрямована на забезпечення оперативного реагування в громадах на правові, безпекові та гуманітарні виклики, пов'язані з військовою агресією рф. Окрім сервісної правової, психосоціальної та навчальної підтримки жителів фахівці Громадського центру правосуддя допомагають втілювати довготривалі програми підтримки в цільових громадах. Такими напрямками, зокрема, стала організаційна підтримка волонтерського хабу та ради ВПО, а також розвиток ініціатив із "сусідської варті" та безпеки навчальних закладів.

Формат роботи Центру правосуддя дозволив не дублювати наявні послуги в громаді, а зробити їх більш доступними, ефективними та сталими через власні інструменти.

Всього за період з 1 серпня 2023 року по 31 серпня 2024 року (13 місяців) послугами Центру скористалися 1972 клієнти, які були обліковані згідно зі стандартами Громадського центру правосуддя (понад 82% з них - представники вразливих груп). У 2022 році Громадський центр правосуддя відкрив у співпраці з місцевою владою своє представництво у Ренійській громаді, у 2023 році - точку доступу в Саратській громаді. Протягом звітного періоду на ці два структурні підрозділи припало близько 17% наданих послуг. Близько 38% послуг Центру складала безоплатна правова допомога як в офісі, так і під час виїзних прийомів у сільських населених пунктах. Близько 12% послуг складала психосоціальна підтримка, найбільше клієнтів (близько 46%) скористалися навчальною й інформаційною підтримкою Центру.

Громадський центр правосуддя впроваджує у своїй діяльності підхід людиноорієнтованого правосуддя, який передбачає розуміння потреб людей у правосудді та розроблення рішень для задоволен-

ня цих потреб у співпраці з різними державними та недержавними суб'єктами. Такий підхід широко застосовувався Центром при виїздах до сільських населених пунктів. Так, з 21 по 23 лютого 2024 року представники Центру спільно з фахівцями бюро правничої допомоги та відділення поліції побували у трьох старостинських округах Татарбунарської громади. За ці три дні безоплатні правові консультації отримали 28 сільських жителів, деякі з яких скористалися гуманітарною підтримкою від партнерів центру. Для працівників старостату провели два практичних тренінги з безпечного поводження з розглядом покрокових алгоритмів дій для найбільш поширених

безпекових загроз. Під час виїзду 23 лютого з активістами громади пройшла неформальна зустріч дільничної офіцерки поліції, на якій обговорили співпрацю щодо дотримання санітарних вимог та боротьбу з незаконними звалищами.

Громадський центр правосуддя допоміг гуманітарному волонтерському хабу в Татарбунарській громаді впорядкувати свої внутрішні процедури та налагодити співпрацю із зовнішніми суб'єктами. Через навчальну програму волонтери покращили свої знання та навички щодо управління та координації волонтерських спільнот, а також співпраці з державними й недержавними організаціями. Потім роз-

робили й затвердили протокол координації волонтерів гуманітарного хабу, який впорядкував реєстр волонтерів і запровадив періодичне звітування.

Один з пріоритетних напрямків роботи Центру - підтримка безпекової ініціативи "сусідська варта", скерованої на самоорганізацію жителів мікрорайону/села для допомоги органам правопорядку та комунальним установам із благоустрою в умовах воєнного стану. Групи "сусідської варті" наприкінці 2022 року формалізували співпрацю з органами безпеки та правопорядку й узгодили базовий протокол співпраці. 31 травня між "сусідською вартою", поліцейськими та пред-

ставниками місцевого самоврядування було підписано додатковий протокол координації спільної діяльності на рівні старостатів Татарбунарської громади.

Протягом січня-червня для медичних працівників навчальних закладів Саратської громади Громадський центр правосуддя спільно з органами ДСНС провів комплексне практичне навчання з домедичної допомоги в умовах воєнного стану. Всього для освітян провели п'ять тренінгів згідно з програмою, затвердженою управлінням освіти, сім'ї, молоді та спорту Саратської селищної ради та Громадським центром правосуддя. Медики шкіл і дитячих садочків, у переважній більшості жінки, отримали теоретичні й практичні знання з тактичної медицини. Зокрема навчилися користуватися турнікетами, зупиняти критичну кровотечу та евакуювати поранених, а також відпрацювали покрокові алгоритми реагування при виникненні надзвичайних ситуацій в освітніх закладах. На завершальному тренінгу, який відбувся 11 червня, учасниці й учасники навчання успішно склали тестові завдання та отримали сертифікати. Розроблена та апробована програма підготовки освітян буде використана Центром для впровадження в інших громадах, зокрема в Татарбунарській громаді.

Громадський центр правосуддя в м. Татарбунари працює як мультифункціональний хаб, який впроваджує людиноорієнтований підхід на місцевому рівні та допомагає громадам впоратися з правовими, безпековими та гуманітарними викликами, пов'язаними з військовою агресією рф проти України.

Проект "Розбудова Громадського центру правосуддя в м. Татарбунари в умовах війни/післявоєнного відновлення" впроваджується Одеською обласною організацією ВГО "Комітет виборців України" за підтримки американського народу, наданої через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) в рамках Програми "Справедливість для всіх".

В УМОВАХ ТИМЧАСОВОЇ ОКУПАЦІЇ ГРОМАДАМ ОСОБЛИВО ВАЖЛИВО ДОЛУЧАТИ ЖИТЕЛІВ ДО УЧАСТІ В БЮДЖЕТНОМУ ПРОЦЕСІ

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЕКСПЕРТІВ ПРОЄКТУ "БЮДЖЕТИ В ЕКЗИЛІ"

Створення військових адміністрацій у громадах привело до зміщення центрів прийняття рішень, а це, у свою чергу, ускладнило демократичні процеси та погіршило можливість громадян брати участь у бюджетному процесі. Про це свідчать дані аналітичного звіту, який підготували експерти проєкту "Бюджети в екзилі", що реалізується спільно Громадським Партнерством "За прозорі місцеві бюджети!" та громадською організацією "Кризовий медіа-центр "Сіверський Донець".

Як свідчать дані, отримані від 10 громад Луганської й Донецької областей, воєнний стан очікувано ускладнив управління бюджетами громад, що перебувають у тимчасовій окупації. При цьому зміни в законодавстві були фрагментарними та не повністю адаптованими до нових умов, а це викликало додаткові труднощі в забезпеченні ефективності та прозорості бюджетних процесів. Зокрема, в умовах тимчасової окупації використовуються різні системи управління громадами (орган місцевого самоврядування, військова адміністрація, військово-цивільна адміністрація) та їхні комбінації, а це призводить до ускладнення розуміння процесів та рівнів відповідальності, плутанини серед працівників органів влади та громадськості.

„ Під час роботи ми зіштовхнулися з тим, що, попри готовність пілотних громад відповідати на інформаційні запити, рівень прозорості органів управління залишається недостатнім. Хоча вони демонструють відповідальний підхід і забезпечують інформування в умовах воєнного стану, не всі відповіді є повними та деталізованими. Водночас, через війну, громадський контроль за бюджетними процесами у громадах, що перебувають у тимчасовій окупації, практично відсутній через розпорошеність

населення та складнощі в організації комунікації. Все це сукупно посилює непрозорість бюджетного процесу та може призвести до прийняття одноосібних рішень без врахування думки громади. А, отже, необхідно вдосконалити комунікаційні процеси, підвищити якість інформації, яка надається на запити, і, звісно, уніфікувати систему управління для всіх тимчасово окупованих громад на законодавчому рівні, щоб забезпечити вищий рівень прозорості та довіри з боку громадськості”, - розповіла провідна експертка проєкту **Олена Ніжельська**.

Загальний обсяг доходів пілотних громад з 2021 по 2023 рік зменшився майже на 50%, що є очікуваним наслідком тимчасової окупації та втрати доступу до територій. Крім того, за даними експертів, відбулися суттєві зміни в структурі доходів: у 2021 році основну частину доходів (57%) становили податкові надходження, а вже у 2023 році вона знизилася до 36% через перенаправлення "військового ПДФО" на центральний рівень. Торік додаткова дотація з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення повноважень органів місцевого самоврядування на деокупованих, тимчасово окупованих та інших територіях України, що зазнали негативного впливу у зв'язку з повномасштаб-

ною збройною агресією російської федерації, стала важливим джерелом фінансування для пілотних громад. Найбільшу дотацію в абсолютних цифрах отримала Маріупольська громада - 1998,67 млн грн. Це пояснюється великою кількістю населення та значними втратами внаслідок війни. При перерахунку дотації на одного мешканця найвищий показник також зафіксовано у Маріупольській громаді (4527 грн на особу), а найнижчий - у Кремінській (163 грн на особу).

"Це свідчить про значну диспропорцію у розподілі державної допомоги між громадами, де великі міста, що зазнали сильного впливу війни, отримують більшу фінансову підтримку. Саме тому важливо постійно здійснювати оцінку потреб громади при плануванні переліку та обсягу послуг та формуванні бюджету. Це дозволить більш точно визначати пріоритетні напрямки фінансування, уникати надмірних витрат та забезпечувати ефективний розподіл ресурсів відповідно до реальних потреб населення в умовах тимчасової окупації", - рекомендують експерти проєкту.

У межах проєкту також проаналізували витрати в пілотних громадах: з'ясувалося, що значна частина коштів була скерована на різноманітну допомогу

внутрішньо переміщеним особам, засобам захисту співробітників органів управління (каска, бронжилети тощо), а частина громад здійснила закупівлю вартісної техніки, наприклад, вантажних кранів, екскаваторів, навантажувачів тощо. На думку експертів, закупівля дорогої техніки в умовах, коли громада перебуває під тимчасовою окупацією і доступ до території обмежений або неможливий, викликає серйозні питання щодо доцільності таких витрат.

"Основна проблема полягає в тому, що техніка, придбана в цих умовах, може не бути доставлена або використана на території громади через тимчасову окупацію. Це створює питання щодо її зберігання та безпеки до моменту деокупації. Крім того, в умовах тимчасової окупації громада може мати більш нагальні потреби, такі як гуманітарна допомога, медикаменти, продовольство або засоби для підтримки мобільності адміністрацій і надання послуг населенню. Проте, з іншого боку, закупівля техніки може розглядатися як стратегічна інвестиція, спрямована на відновлення громади після деокупації. У такому випадку рішення може бути обґрунтованим, якщо є чітке розуміння, як і коли техніка буде використана після повернення контролю над територією", - вважають фахівці проєкту "Бюджети в екзилі".

Серед рекомендацій громадам, які перебувають у тимчасовій окупації або ж були окуповані, особлива увага звертається на забезпечення прозорості бюджетного процесу:

„ Як бачимо з отриманих даних, з одного боку, процеси управління такими громадами з боку держави досі не врегульовані, і тому часом це виглядає, як заплутаний клубок, у якому складно знайти відповідальних. З іншого боку, громадським активістам дуже

непросто контролювати й моніторити процеси управління громадами та розподілу бюджетних коштів. А тому органам управління необхідно відкрито комунікувати з громадою всі процеси, і особливо - бюджетні. Пояснювати потреби у здійсненні вартісних закупівель, активно залучати громадськість до обговорення подібних рішень, регулярно публікувати детальну інформацію про доходи та витрати громад. На нашу думку, потрібно максимально посилити комунікацію з жителями, особливо в умовах воєнного стану, наприклад, через відкриті заходи з використанням дистанційних платформ, щоб постійно підтримувати зв'язок з громадою незалежно від місцезнаходження її членів. Це зробить спільноту громади дійсно згуртованою, здатною відповідати на виклики й бути готовою, коли це стане можливо, включитися максимально потужно у процеси відновлення, відбудови після деокупації", - переконаний координатор Партнерства **Анатолій Бойко**.

У процесі реалізації проєкту "Бюджети в екзилі" були проаналізовані бюджетні процеси в 10 пілотних громадах Луганської та Донецької областей. Метою проєкту було оцінити прозорість та ефективність бюджетних процесів в умовах тимчасової окупації пілотних громад, виявити основні виклики та розробити рекомендації для покращення процесів управління бюджетами та збереження інструментів партисипативної демократії в умовах воєнного стану.

Матеріал підготовлено за підтримки Міжнародного фонду "Відродження". Матеріал представляє позицію авторів і не обов'язково відображає позицію Міжнародного фонду "Відродження".

РОЗПОЧАЛОСЯ СТАРТОВЕ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ПРОЗОРОСТІ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ У ГРОМАДАХ-ПАРТНЕРКАХ ПРОГРАМИ USAID DOBRE

У 51 територіальній громаді, що є партнерками Програми USAID DOBRE, експерти проєкту "Протидія корупції та впровадження доброчесності в територіальних громадах" розпочали процес оцінювання рівня прозорості бюджетного процесу. Старту діагностику проводять фахівці Громадського Партнерства "За прозорі місцеві бюджети!" спільно з ГО "Центр політичних студій".

У межах проєкту ці територіальні громади пройдуть оцінювання прозорості місцевих бюджетів за унікальною інноваційною методологією, яка враховує як чинне національне законодавство, так і визнані міжнародні стандарти забезпечення прозорості публічних фінансів. Під час оцінювання всі п'ять стадій бюджетного процесу у територіальних громадах перевіряються за понад 170 індикаторами на відповідність принципам прозорості, залучення громадян та інновативності.

Механізм застосування методології передбачає здійснення експертами Партнерства спільно з представниками фінансових органів територіальних громад оцінювання та розробку на основі його результатів планів підвищення прозорості бюджетного процесу в територіальній громаді. Крім того, територіальні громади матимуть консультаційну підтримку експертів Партнерства для старту впровадження цих планів.

„Оцінювання рівня прозорості бюджетного процесу позиціонується не як інструмент критики, а як джерело інформації для власного самовдосконалення, можливість розширити взаєморозуміння з гро-

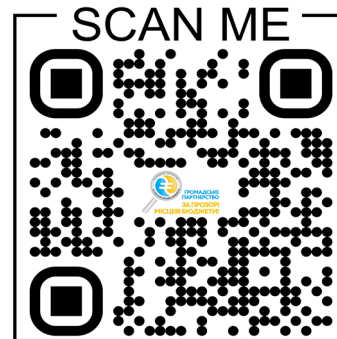
мадянами та, в результаті, впроваджувати в життя справедливі рішення. Методологія, за якою здійснюється оцінка, не має аналогів в українській оціночній практиці та фактично виступає інструментом просування "ідеальної картини" прозорості місцевих бюджетів у майбутньому", - пояснив координатор Партнерства **Анатолій Бойко**.

За результатами оцінювання територіальна громада отримує певну кількість балів, і з оцінок усіх територіальних громад та-

кож складається рейтинг бюджетної прозорості, який дає можливість територіальним громадам порівняти свої результати з результатами інших.

Це вже IV національна хвиля оцінювання рівня прозорості бюджетного процесу, що проводиться експертами Партнерства за підтримки програми USAID DOBRE. Попередні три хвилі були проведені у 2018, 2019 та 2021 роках і охопили понад 100 територіальних громад у 15 областях України.

З описом проєкту та детальними результатами оцінювання можна ознайомитися на сайті Громадського Партнерства "За прозорі місцеві бюджети!":

Проєкт "Протидія корупції та впровадження доброчесності в територіальних громадах" організовано Громадським Партнерством "За прозорі місцеві бюджети!" спільно з ГО "Центр політичних студій" в межах Програми "Децентралізація приносить кращі результати та ефективність" (DOBRE).

Програма USAID "Децентралізація приносить кращі результати та ефективність" (DOBRE) – це дев'ятирічна програма, що виконується Глобал Ком'юнітіз (Global Communities) та фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID). Програма DOBRE тісно співпрацює зі 100 територіальними громадами (ТГ) у десяти областях України, щоб допомогти їм реалізувати переваги та справитися із викликами, які приносить децентралізація. Програма DOBRE надає технічну та матеріальну підтримку ТГ задля допомоги їм здійснювати урядування відкрито та підзвітно; відповідати на потреби громадян; підтримувати активну залученість громадян до прийняття рішень та вироблення політик.

ПІДТРИМАЙ НА ПАТРЕОНІ

Допоможи нам тримати оборону на інформаційному фронті!

patreon.com/intentpress

ДОЛУЧИТЬСЯ ДО СОЦМЕРЕЖ

Підпишись та розкажи друзям, поділись постом про те, як підтримати незалежну журналістику.

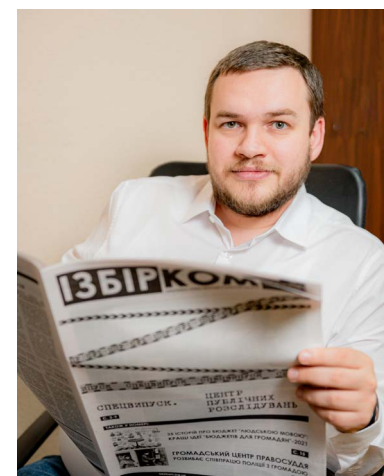
Ми у facebook:
facebook.com/intentUA

Ми у telegram:
t.me/intentpress

Ми в instagram:
instagram.com/intent.press

Ми у twitter:
twitter.com/intent_press

Ми у YouTube:
youtube.com/@intentpress

Газета Інтент ("ІзбірКом")
Засновник - Одеська обласна організація
Всеукраїнської громадської організації
"Комітет виборців України"
Свідоцтво №ОД 1413-284-Р
Головний редактор: Болган В.С.

Адреса редакції:
65091, м. Одеса, вул. Садиківська, 25
Телефон: (048) 737-38-98
Електронна пошта: odesakvu@cvu.od.ua,
cvu.od.ua, intent.press, cpi.org.ua,
attestation.in.ua, museum.izbirkom.org.ua

Надруковано в СПД Майстер О.А. Наклад - 12 000 прим.